

најмање наговештаје југоносталгије. С друге стране, поједини ангажовани интелектуалци (барем у Србији), као да су били задужени за поништавање сваке „илузије“ о аутентичности локалних традиција и предања. Потоње су доследно и систематично проглашаване манипулативним конструктима, без икаквог објективног утемељења и вредности. Међутим, и они који су „нову“ традицију конструисали и они који су се здушно бавили њеним обесмишљавањем били су подједнако удаљени од реалног живота културног наслеђа и његових носилаца. Нови колективни идентитети, који су у постсоцијалистичком периоду настајали у региону бивше Југославије, јесу били подложни манипулацијама, али им је тежња и извориште била аутентична потреба за сопственим, личним и националним позиционирањем у глобалном свету.

Управо овим реалностима приближава нас књига „Слике из Боке“, аутора др Драгане Радојичић, научног саветника у Етнографском институту Српске академије наука и уметности. Замишљена као колаж *слика*, ова студија доноси вредну, до сада недовољно познату и несистематизовану

грађу, и запажања из три сегмента народног живота становништва Бокоторског залива. Речник термина из области материјалне културе, аналитички приказ архивске грађе везане за народно градителство, те анализа божићних обичаја, сведоче о посебном богатству и разноврсности културних утицаја, који су се током историје смењивали на овом подручју, као и о актуелном прожимању традиционалних и модерних образаца мишљења и делања. Писана живим језиком некога ко изнутра познаје истраживану културу, ова студија доноси убедљиве аргументе о суштинском прожимању различитих слојева и мрежа културне баштине, коју вековима *живи* становништво које себе назива *Бокељима*.

С обзиром на искуство транзиције, сложићемо се да друштво још увек не располаже делотворним рецептима за помирење локалних и глобалних вредности и захтева (пост)модерног друштва. Ипак, књига „Слике из Боке“ може послужити као солидан доказ да је „помирење“ могуће и да је један његов део – упознавање и признавање истовремене истоветности и различитости у оквиру идентитетског језгра којим располажемо.

Александра Павићевић

Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska

1. svazek: Biografická část (1-284); 2. svazek: Věcná část A-N (1-634);

3. svazek: Věcná část O-Ž (635-1298);

Hlavní redaktoři: Stanislav Brouček, Richard Jeřábek

Etnologický ústav Akademie věd České republiky,

Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity,

Mladá fronta, Praha, 2007.

Наслов ове опсежне тротомне енциклопедије у преводу гласи: „Народна култура. Етнографска енциклопедија Чешке, Моравске и Шлезије“. То је

прво енциклопедијско дело које се односи на народну (традицијску) културу (*lidová kultura*) етнографских области у саставу данашње Чешке

Републике, а то су Чешка, Моравска и Шлезивија (већи део Шлезивије налази се пак у границама Пољске, где се назива *Śląsk*).

Први том (*I. svazek*) има поднаслов *Biografická část* („Биографски део“). Приредио га је Рихард Жеабек (*Richard Jeřábek*), недавно преминули (2006) водећи етнолог Масариковог универзитета у Брну, а биографске одреднице написало је 20 аутора. Како је то наглашено у „Уводу“, у овом тому дато је мноштво информација о истраживањима и објављеним радовима репрезентативног броја чешких професионалних и аматерских истраживача у области етнографије и фолклористике (као и странаца који су се бавили чешком етнографијом и фолклористиком), виђених у контексту научних достигнућа у другим земљама. При том су коришћена искуства стечена у раду Енциклопедијског института некадашње Чехословачке академије наука (*Encyklopedický institut ČSAV*), као и у изради општега чешког биографског речника (*J. Tomeš, Český biografický slovník XX. století. I-III. Praha 1999*). У „Издавачким напоменама“ објашњени су: кон-цепција биографског дела Енцикло-педије, принципи и начин састављања именика, категорије одредница, њихов обим и израда, као и избор личности чији су портрети посебно приказани (реч је о оним личностима које су својим истраживањима или објављеним радовима највише допринеле утемељењу и развоју чешке етнографије и фолклористике).

Биографски том садржи импозантних 848 одредница. У посебном додатку наведена је листа дипломираних апсолвената етнографије (*národopis*) на Карловом универзитету у Прагу (509) и Масариковом универзитету у Брну (203) – укупно 712 имена (с датумом рођења и датумом дипломирања), која

обухвата период 1940–2002/2003. године. Сви ови подаци на уверљив начин показују велики капацитет чешке етнографије, који се посебно развио у последњих седам деценија, што је и омогућило припрему и објављивање оваквога капиталног енциклопедијског дела.

Обимни други и трећи том (2-3. *svazek*) имају једниствену пагинацију (стр. 1-1298) и заједнички поднаслов: *Věcná část* („Предметни део“). Они обухватају: теорију и историју етнографије као научне дисциплине, проблематику етнографских региона, народнога уметничког стваралаштва, народну духовну и материјалну културу, фолклор и фолклористику. Одреднице су прилично опсежне и садрже упуте на ширу литературу. Претежни део одредница посвећен је чешкој, моравској и шлеској етнографској проблематици. У њима се – на примеру појединих компоненти – исказује у кратким цртама шири развојни процес појава о којима је реч. У одредницама се такође говори о некадашњим и садашњим етничким мањинама и чешким земљама, те о њиховој култури; на пример: о ишчезлим острвима немачког језика у приграничном подручју, о енклави пољског становништва у Шлеској, око града Тјешина, о остацима француског становништва у кијовском региону, о хрватској колонизацији у јужној Моравској, о јеврејској и ромској популацији у разним регионима. Структура и садржај одредница опредељени су према њиховом значењу, а одреднице су поређане по абецедном реду чешке латинице. О свему томе прецизно се говори у „Издавачким напоменама“ на крају трећег тома Енциклопедије.

Ово капитално дело чешке етнографије припремио је тим од неколико десетина познатих специјалиста у области етнологије, културне антро-

пологије, етнографије, историје, историје културе, историје народног стваралаштва, историје књижевности, музеологије и сродних дисциплина. Језгро ауторског тима чинили су не само истакнути стручњаци из разних етнографских институција већ и представници блиских научних дисциплина, као што су историја и право, демографија и историјска географија, агрономија и др.

Редакцијски одбор сачињавали су сарадници Етнолошког института Академије наука Чешке Републике (*Etnologický ústav Akademie věd České republiky*) и Института за европску етнологију Филозофског факултета Масариковог универзитета (*Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*) у Брну, а завршне радове реализовала је техничка редакција Етнолошког института Чешке академије наука у периоду од 2001. до

2007. године. Главни уредници су Станислав Броучек (*Stanislav Brouček*) из Прага и Рихард Жежбек из Брна. Издавачком подухвату придружила се и издавачка кућа „Млада фронта“ (*Mladá fronta*) из Прага.

Опсежни предметни, именски и географски регистри на крају трећег тома Енциклопедије омогућавају брзу оријентацију у проналажењу одредница и њихово успешно сагледавање и повезивање. У Енциклопедији се налази и 1.200 ликовних прилога (слика и цртежа), а на унутрашњим странама корица сва три тома дате су изванредно илустративне карте етнографских целина у Чешкој, Моравској и Шлезизи. Атрактивна ликовна опрема корица (тврди повез, формат А4) и квалитет штампе сва три тома такође доприносе укупном утиску да се ради о научном делу које је темељно припремано.

Милош Луковић

Петар Славковски, *Свет који нестаје. Традиционална аграрна култура Словака у централној и јужној Европи*

Skavkovský, Peter. Svet na odchode : tradičná agrárna kultúra Slovákov v strednej a južnej Európe. Bratislava : Veda, 2009. 216 s. Etnologické štúdie, 16. ISBN 978-80-224-1086-1. Тип: ААВ

Прилагођавање природној средини и снабдевање животним намирницама представља свакодневицу помоћу које човек стиче не само биолошка добра, већ и културни идентитет. Ово истовремено означава и ниво културне зрелости при хуманизацији природне средине. Материјалне, социјалне и духовне манифестације, као и однос према природи, организација породице и друштва, вредносне оријентације – све ово је у прошлости у Словачкој

било под значајним утицајем сеоског начина живота. Зависност од пољопривредне производње прожимала је духовни живот сељака и одразила се на богати аграрни култ њихових предака.

Ово су полазне тачке Петра Славковског, сарадника Етнографског института Словачке академије наука, аутора монографије *Свет који нестаје*, који уједно наглашава да ову стару културну основу, која је усредсређена на просперитет сеоских породица,